

Parashat Lech-Lecha **What Went Wrong?** **Rabbi Shai Finkelstein**

בראשית פרק יא פסוק לא

וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרֵן בֶּן-בְּנוֹ וְאֵת שְׂרֵי כָלְתּוֹ אִשְׁתֵּי אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּרִכְשִׁים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד-חֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

בראשית פרק יב פסוק כ

וַיֵּצֵאוּ עֲלָיו פְּרַעֲהַ אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתוֹ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ.

בראשית פרק יג פסוק א

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנִּגְבָּה.

בראשית פרק יג פסוקים ה-טו

וגם-ללוט ההלך את-אברם היה צאן-ובקר ואהלים: ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו כִּי-היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: ויהי-ריב בין רעי מקנה-אברם ובין רעי מקנה-לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ: ויאמר אברם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כִּי-אנשים אחים אנחנו: הלא כל-הארץ לפניך הפך נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאילה: וישא-לוט את-עיניו וירא את-כל-כפר הירדן כי כלה משקה לפני שחת יהוה את-סדם ואת-עמרה כגן-יהוה כארץ מצרים באכה צער: ויבחר-לו לוט את כל-כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו: אברם ישב בארץ-כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד-סדם: ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד: ויהוה אמר אל-אברם אחרי הפרד-לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן-המקום אשר-אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: כי את-כל-הארץ אשר-אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד-עולם.

ויקחו את-כל-רכש סדם ועמרה ואת-כל-אכלם וילכו: ויקחו את-לוט ואת-רכשו בן-אחי אברם וילכו והוא ישב בסדם: ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית-אברם: וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את-חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד-דן:

בראשית פרק יד פסוקים יא-יד

ויבאו שני המלכים סדמה בערב ולוט ישב בשער-סדם וירא-לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה: ויאמר הנה נא-אדני סורו נא אל-בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשפמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין: ויפצרו-בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל-ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על-הבית מנער ועד-זקן כל-העם מקצה: ויקראו אל-לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר-באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם: ויצא אליהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו: ויאמר אל-נא אחי תרעו: הנה-נא לי שתי בנות אשר לא-ידעו איש אוציאה-נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל-תעשו דבר כִּי-על-כן באו בצל קרתי: ויאמרו גש-הלצה ויאמרו האחד בא-לגור וישפט שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת: וישלחו האנשים את-ידם ויביאו את-לוט אליהם הביתה ואת-הדלת סגרו:

ואת-האנשים אשר-פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד-גדול וילאו למצא הפתח: ויאמרו האנשים אל-לוט עד מילך פה חתן ובניך ובנותיך וכל אשר-לך בעיר הוצא מן-המקום: כִּי-משחתים אנחנו את-המקום הזה כִּי-גדלה צעקתם את-פני יהוה וישלחנו יהוה לשחתה: ויצא לוט וידבר אל-חתניו לקחי בנותיו ויאמר קומו צאו מן-המקום הזה כִּי-משחית יהוה את-העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו:

וּכְמוֹ הַשְׁחַר עָלָה וַיֵּאֲצִיזוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׁתֵּי בָנֶיךָ הַנִּמְצָאִים פֶּן-תִּסָּפֶה בְּעֵינֵי הָעִיר: וַיִּתְמַהֲמַה וַיַּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבִידֵי-אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בָנָיו בְּחִמְלַת יְהוָה עָלָיו וַיֵּצְאוּהוּ וַיִּנָּחֻהוּ מִחוּץ לָעִיר: וַיְהִי כְהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָה עַל-נַפְשָׁךְ אֶל-תְּבִיט אַחֲרֶיךָ וְאֶל-תַּעֲמֵד בְּכָל-הַכֹּכֵר הַהֵרָה הַמַּלְטָה פֶּן-תִּסָּפֶה: וַיֹּאמֶר לוֹט אֵלֵהֶם אֶל-נָא אֲדֹנָי: הִנֵּה-נָא מֵצָא עֲבָדְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתִּגְדֵּל חֲסִדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכֵל לְהַמְלִיט הַהֵרָה פֶּן-תִּדְבָּקֵנִי הָרָעָה וּמָתִי:

הִנֵּה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קָרְבָּה לָנוּס שָׁמָּה וְהוּא מִצְעָר אֲמַלְטָה נָא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הוּא וַתַּחֲי נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁאֲתִי פָנֶיךָ גַּם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הַפְּכִי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: מִהֵרָה הַמַּלְטָה שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עַד-בְּאֶף שָׁמָּה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוּעֵר:

הַשָּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צִעְרָה: וַיְהִי הַמָּטִיר עַל-סֹדֶם וְעַל-עֲמֹרָה גִּפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: וַיִּהְיֶה אֶת-הָעָרִים הָאֵל וְאֶת כָּל-הַכֹּכֵר וְאֶת כָּל-יִשְׁבֵּי הָעָרִים וְצִמְח אֲדָמָה: וַתִּבֹּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נָצִיב מִלֵּחַ: וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-פָּנָי יְהוָה: וַיִּשְׁקֹף עַל-פָּנָי סֹדֶם וְעֲמֹרָה וְעַל-כָּל-פָּנָי אֶרֶץ הַכֹּכֵר וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכְּבִשָּׁן: וַיְהִי בְשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת-עָרֵי הַכֹּכֵר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת-לוֹט מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בְּהֶפֶךְ אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יָשַׁב בָּהֶן לוֹט:

וַיַּעַל לוֹט מִצּוּעֵר וַיֵּשֶׁב בְּהָר וּשְׁתֵּי בָנָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשַׁבֵּת בְּצוּעֵר וַיֵּשֶׁב בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָיו: וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרֶץ לְבוֹא עָלֵינוּ כְּדֹרְךָ כָּל-הָאָרֶץ: לָכֵה נִשְׁקָה אֶת-אַבִּינוּ יֵין וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וְנִחְיָה מְאֹבִינוּ זָרַע:

נצי"ב בהעמק דבר

"וְגַם-לְלוֹט הֵהָלֵךְ אֶת-אַבְרָם הָיָה צֶאֱן-וּבֶקֶר וְאֶהָלִים" אברם מנוגן בטעם אתנח. גם ללוט ההולך את אברם - אך בטרם יזכור הכתוב מה היה לו, הרי הוא שוהה קמעא; ואנחנו תוהים בלבנו, למה אפשר לצפות מלוט. הן לוט היה קרובו של אברהם; הוא לא רק הלך "עם אברם", אלא הלך "את אברם" והיה קרוב אליו קרבה יתרה. והן אברהם הכניס לביתו עובדי אורח - למרות הבדידות שהיה שרוי בה; במידת הכנסת אורחים הוא עורר את לבם להכיר את האל - היוצר את האדם בצלמו וגואל אותו משאיפותיו האנוכיות ומעורר בו את הרצון "להיות ברכה", ולא רק להיות ברוך. - והנה הוא אומר כאן: גם לוט - הנלווה אל אברם והולך אתו - גם הוא קיבל דבר מאברם ורכש לו דבר משלו - אך מה היה לו משל אברם? צאן ובקר ואהלים! הוא לא קנה דבר מחלקו הרוחני של אברהם. הוא לווה את אברהם, שכן הדבר הביא לו תועלת.

דכמו אברם הגיע לזה בשביל חכמתו, דכל אדם באו לשאול לו בעצה או בתפלה או דבר חכמה כמש"כ לעיל, כך היו נדרשים ללוט, באשר הוא היה אמצעי בין אברם ובין הבאים לפניו להגיד להם דעת אברם, ובשביל זה העניקוהו, וגם נתחכם יותר בזה האופן, והיינו דכתיב לעיל א' ולוט עמו דמשמעו מקורב יותר מלשון אותו דכתיב לעיל י"ב ד', וכמש"כ בספר במדבר י"א י"ז וכ"ב כ', והוא משום שעד כה היה לוט בתורת משרת פשוט, אבל במצרים הגיע לו להיות בתורת תלמיד המקבל.

הרש"ר הירש פרק יג פסוק יד

נסיון קשה עבר על אברהם, שעה שבן אחיו נפרד מעמו; לוט ייצג את הדור השני, שעתיד לחיות אחרי מותו; ובהיות אברהם חשון בנים הוא תלה בו את תקותו להמשך שליחותו. והנה הוא פרש ממנו; הוא נפתה אחרי היתרונות החמריים והעדיף את השותפות עם סדום ועמורה. באותה שעה אמר ה' לאברהם: לך, ולא ללוט אתן את הארץ הזאת; השגשוג החמרי איננו בראש מעיניך, משום כך תזכה אתה בארץ הטובה. אני אתננה לך ולזרעך היוצא ממעריך. אל לך לחזור על פתחי אחרים כדי לרכוש את לבם לשליחותך. העם הנקרא בשמך חייב להיות מזרעך; אתה תולידנו ותחנכנו ברוחך הטהורה.

ההיפרדות מלוט חידדה את המסר לאברהם - לזרעך אתן את הארץ הזאת. ממשיך מורשתו של אברהם יהיה יצחק בנה של שרה ואברהם ולא מאחר. "אכן, אין לצפות כלל שבן זה ייולד; ואפילו ייולד, הוא יהיה בן יחיד; והדעת נותנת, שיהיה יתום מהוריו בראשית ימי נעוריו; ועל בן הזקונים היתום הזה יושבת הסיכוי של עם גדול, העתיד לנצח עולמות! עליו תושבת תקות האנושות כולה! אם נשים לב רק להשתלשלות הטבעית, הרי זה מגוחך בתכלית - כהררים התלויים בשערה! אכן, היה זה ניגוד גדול; וגם אברהם, - שכבר הביע את בטחונו בנפלו על פניו - בא לידי צחוק מאליו. וחשיבות יתרה נודעת לצחוק הזה; הוא נזכר ונשנה להלן אצל שרה; והוא ייזכר לדורות בשמו של הבן המובטח.

ראשית העם היהודי הרי היא מגוחכת; תולדותיו, צפיותיו, תקוותיו וחיייו - הם יומרה נוראה ומגוחכת בעיני השכל, המחשב רק על פי הסיביות. אך יש מובן להיסטוריה היהודית, והיא זכאית לכבוד ראש עילאי, - אם דנים בה על יסוד הסיביות העליונה של עילת העילות כולן; אם מאמינים ברצונו החפשי הכל - יכול של האל החפשי הפועל בחירות ומתערב בכח בהליכות עולמו. היה צורך, שאבותינו ידעו זאת מראש, ובניהם אחריהם יזכרו זאת לעד. משום כך המתין הקדוש ברוך הוא לגיל "המגוחך" של אבות האומה; משום כך הוא החל להגשים את הבטחותיו - רק משכלתה כל תקווה אנושית. שכן, הוא ביקש לברוא לו עם, שיהיה אצבע אלהים בקרב האנושות; מראשית ימיו ועד אחרית ימיו הוא יעמוד בניגוד לכל הכוחות הפועלים בהיסטוריה; ועד היום הזה הוא מגוחך לחלוטין בעיני הסכלות הכופרת באל. הצחוק המדהדד באזני היהודי בלכתו בדרכו בהיסטוריה - הוא עדות על דרכו האלהית; אין הוא פוגע בו, שכן הוא מוכן מראש לצחוק הזה.